

Соціогуманістична парадигма інтеграційної стратегії розвитку України та її регіонів

В умовах глобалізаційних викликів та впливів досліджуються роль і значення запропонованої соціогуманістичної парадигми для розробки інтеграційної стратегії розвитку України (її регіонів) як універсальної концепції гармонізації процесів націодержавотворення в посттоталітарних (постколоніальних) країнах.

Ключові слова: соціогуманістична парадигма, інтеграційна стратегія, посттоталітарні (постколоніальні) країни.

Людство впродовж своєї історії витворило і витворює низку різноманітних парадигм щодо джерел та рушійних сил власного **розвитку**. Серед найтрадиційніших із них переважно відзначають: релігійну, економічну, енергетичну, соціальну, науково-технологічну, інноваційну, екологічну, ноосферну тощо. В Україні ці парадигми мають ще залишкові, але наскрізь криваві вкраплення комуністично-партійних ідеологем щодо пріоритетності (первинності) матеріального над духовним (ідеальним, інформаційно-знанневим), псевдоінтернаціонального (читай – імперського) над національним, які нівелюються в процесі долучення нації після тотального інформаційного ізоляціонізму до модерної світової концепції **сталого** розвитку, що комплексно охоплює економічну, соціальну та екологічну складові людської життєдіяльності.

Проте очевидно, що будь-яким чинникам (духовним чи матеріальним) у тій чи іншій концепції загальноцивілізаційного розвитку надається перевага як головним рушійним силам, суспільно не ізольованим, адже вони діють через **людину** – її натуру, культуру, комунікацію, традиційні інститути та нові інституції тощо. Їх вектори на практиці, незважаючи на те, якій теорії (чи у кращому випадку – теоріям) симпатизуємо, діють у певному напрямі та взаємозв'язку під впливом складного поля об'єктивних і суб'єктивних силових етно-ментальних ліній. Аби позбутися впливу цього зв'язку, є лише один вихід: усунути саму людину з її національно-інформаційного **середовища** (простору), а відтак – зробити його на тривалий період дискомфорнтним для народу, який вщент остаточно етно-лінгвоінтелектоцидно знищити не вдалося.

1. Чи адекватно враховує теорія сталого розвитку сучасні виклики України?

Для постлінгвоінтелектоцидної України теорія сталого розвитку, що нині активно поширюється, актуальна не тільки як система соціально-економічних, екологічних показників, які мають бути досягнуті у належні терміни і на відповідній території, а насамперед як **духовний** (мовно-інформаційний, духовно-культурний, інтелектуально-інноваційний) **простір** (вектор), тобто етнокультурне середовище (природне тло), яке забезпечує **тяглість** передавання з покоління в покоління національних та світових культурних традицій і в якому рухаються вже віддавна (і робитимуть це ще інтенсивніше в майбутньому) цивілізовані спільноти, народи, держави та окремі індивіди. Адже їм великодержавні шовіністи не перервали нитку життя. Для України ж теорія сталого розвитку на будь-якому рівні (країни чи регіону, нації чи окремої особи) ефективно діятиме лише тоді,

коли цілісно і всебічно охоплюватиме весь комплекс стратегічних пріоритетів та базових чинників державотворення та націостановлення. Причому її предметом будуть не лише вузькі завдання, які сьогодні ставляться економістами, захисниками природного середовища чи системою соціального захисту, а ефективність **інтеграційних** стратегій, що значною мірою здатні розв'язувати насущні проблеми духовно-інтелектуальної соборності титульного народу, його консолідації, збереження та розвитку етнічної, культурної, релігійної ідентичності і **людини**, і **нації**, врешті-решт, домінування тих світоглядно-культурологічних чинників, які цю ідентичність формують.

Однак на результативність розв'язання цих проблем за умов глобалізації в Україні, як й у всіх пострадянських (постколоніальних) країнах, можна сподіватися лише за обставин впровадження у сферу міжнародних взаємин нової **соціогуманістичної** парадигми, морально-ідеологічні засади якої ґрунтувалися б на: а) врахуванні всього комплексу чинників, котрий, окрім згаданих соціально-економічних, екологічних аспектів, зважав би на духовно-інтелектуальний, національно-інноваційний, інформаційно-мовний, демографічний, етнічний, територіально-просторовий та інші виміри, так важливі сьогодні для збереження тотожності корінного народу, власне, його українськості; б) усвідомленні, щирому каятті та зміні колонізаторами імперської ментальності, психології завойовника, чи то царського, чи то радянського, та впровадженні нової політики щодо країн, на теренах яких впродовж тривалого часу вони зловмисно здійснювали денаціоналізацію; в) морально-психологічному переродженні на державному рівні колишніх імперсько-агресивних мотивів у системі внутрішніх і зовнішніх дій, як це зробили післявоєнна Німеччина чи Японія.

Широкий контекст комплексності і нагальності розв'язання проблем протистояння глобалізаційній нівеляції етнокультурних основ ослаблених імперіями народів, творення на їх територіях незалежних держав і нових вітчизняних економік знань, перехід на інноваційну модель розвитку значно розширюють саме поняття **національної ідентичності**. Окрім мовної, релігійної та іншої ідентичності, великого значення й актуальності набувають політико-економічна, наукова, інтелектуально-інноваційна, техно-промислова. Цілком слушним є твердження, що «глобалізаційні метаморфози, а також виклики, що постали перед країнами, які перебувають у процесі відродження власної політико-економічної, техно-промислової ідентичності, надали принципово нового значення питанням про стратегію, зміст і ресурси системних реформ у країнах з перехідною економікою» [1, с. 5]. Водночас, комплексний соціогуманістичний підхід до розробки інтегруючих стратегій розвитку України, як й інших пострадянських (постколоніальних) країн, на жаль, не вельми широко практикується. Людство активно зайнято розв'язанням проблем удосконалення взаємовідносин між суспільством і природою, раціоналізацією природокористування, залишаючи на маргінесі використання сумарного інтелекту багатьох поколінь націй і народностей, збереження їх тотожності, розмаїття мов, культур, традицій у процесі модерних напрямків розвитку. Є Червона книга різних видів фауни і флори, що зникають, але нема її щодо тих народів, їх мов, культур, які вимирають.

За цих обставин, **соціогуманістична** складова, скажімо, інтелектуально-інноваційного, сталого чи просторового розвитку – це не тільки поточне вирішення питань щодо забезпечення кадрами тієї чи іншої галузі виробництва, проведення належної екологічної і соціальної політики, а стратегічний, довготривалий та загальноцивілізаційний порух до нового світосприймання, пізнання, де якість знань, національної освіти, науки, рівень культури та інформаційного простору,

комунікацій дедалі більше визначають духовно-інтелектуальний потенціал людини, її філософію і світогляд стосовно демократичності устрою країни, життєвого добробуту, соціального захисту, стану екології, здоров'я, врешті, індексу людського розвитку як засадничої основи інтеграційних і консолідуючих стратегій нації. Як свідчить практика, саме високий інтелектуальний та інноваційний потенціали, що реалізуються як людський капітал, духовно-освітній рівень нації, визначають ефективність вирішення екологічних та побутових питань, а не навпаки. З огляду на це, концепція ноосферного розвитку, домінантою якого є (має бути) сукупний розум – одухотворений інтелект людини, високий науковий потенціал спільноти, її синергійність – більш адекватна сучасним інноваційним моделям та стратегіям, а найголовніше, – бажаному динамізму розвитку пострадянських спільнот та гарантуванню їх національної безпеки.

Захист української нації вимагає не лише диференційованого і виваженого підходу до теорії сталого чи просторового розвитку, а й підвищення його **соціогуманістичності** з урахуванням прав людини, з одного боку; з іншого, – специфік країн, які стають на шлях утвердження державної самостійності після багатовікового нищення їх національних, етнокультурних, духовно-інтелектуальних, релігійних та інших основ національної ідентичності. Найперше це стосується характеристик соціогуманістичної компоненти інтелектуально-інноваційного розвитку, що буде суттєво різнитися за своїм наповненням у країнах – глобалізаторах, і в тих, які є переважно пасивними об'єктами їхнього впливу. Так, для останніх важливим моментом у становленні їх державності є не тільки вибір інноваційної моделі свого розвитку, але й те, чи впроваджені інновації базуватимуться на **вітчизняній** інтелектуальній власності, **випереджальному** розвитку національної науки, її відповідному **фінансовому** забезпеченні, національних **інформаційних** технологіях, **відродженій** мові, культурі, ментальності, **гідності** донедавна поневоленого народу та належному ставленні до нього колишніх поневолювачів.

Іншими словами, це зачіпає широкий контекст творення комфортного креативного середовища, інформаційного простору нації і людини, особливо сприятливих умов для розвитку їх наук, освіти як важливих соціогуманістичних **компонент** стратегії інтелектуально-інноваційного розвитку і формування відповідної **якості** людських ресурсів, інноваційної культури, темпів генерування нових знань, їх капіталізації і т. ін., які не дали б розмитися національній ідентичності ослаблених народів. Жодна країна, що турбується розвитком національної освіти, не є задоволеною її ефективністю: по-перше, ступенем оперативності впровадження нових знань у навчальний процес, тобто їх широкого і безперервного олюдження; по-друге, рівнем соціальної справедливості, за якого кожна молода людина, що прагне знань, мала б умови, аби їх здобути; нарешті, по-третє, невідповідністю ринку освіти потребам часу, тобто оперативністю та якістю підготовки фахівців щодо вимог розвитку виробництва, інтеграцією науки з освітою, виробництвом, інноваційною культурою тощо. Проте лише ті країни, які буцімто звільнилися з-під імперського впливу, в т. ч. і Україну, турбує питання **мови** навчання, тобто утвердження рідної мови як державної в освіті, науці, виробництві, театрі, церкві, армії, зрештою, в інформаційному просторі взагалі. Адже мова для цих країн означає: національно, ментально відроджуватися, тобто духовно розвиватися, чи лише виживати, фактично вироджуватися, а реабілітація рідної мови, культури, науки стає питанням **самореалізації** людини і **національної безпеки**. Мова, культура, самосвідомість – основні ознаки нації.

Це, своєю чергою, диктує новий – широкий, а не вузький (переважно побутово-матеріальний чи гуманітарно-допомоговий) розгляд в інтеграційній стратегії роз-

виту терміна «соціогуманістичний». Його, скажімо, не можна застосовувати для означення гуманітарної політики, що стосується переважно разової гуманітарної (головно матеріальної), епізодичної допомоги нужденним, біженцям, потерпілим від природних катастроф тощо, а значно ширше – не тільки для виживання, справді для **розвитку**, тим паче – сталого, майбутніх поколінь молодих держав як самостійних і рівноправних суб'єктів побудови більш справедливого, спрямованого на відродження національних держав, батьківських традицій, обрядів тощо, зрештою, нового гуманнішого світопорядку. Адже нині йдеться в Україні не лише про безпеку життя людини, її соціальний захист, а й про збереження етнічної ідентичності українського народу як цілісності за умов, коли він ще не викристалізувався як модерна нація; коли від граней його національного «Я» ще не відстали вікові нашарування колоніальної системи – мовно-асиміляційної, екологічно-руйнівної, системи економічного, творчо-інтелектуального визиску, рідкісного у світі державного методу геноциду і інтелектоциду – прихованого масового голодомору народу, нищення його національної еліти, церкви, системи освіти, науки, культури. Врешті-решт, йдеться про гуманізацію глобалізаційних, інтеграційних процесів на ослаблених асиміляцією територіях, про насильницьке насаджування чужих культурних, економічних та інших традицій, до розколу нації, що неминуче призводить до втрати Україною не лише економічного суверенітету, а й мовного імунітету, почувань національної окремішності, відтак – до зменшення мовно-культурного **розмаїття** світу.

Таким чином, під час опрацювання інтеграційних стратегій на узбіччі не повинні залишитися мовно-інформаційний, духовно-інтелектуальний, національно-інноваційний та інші соціогуманістичні компоненти поступу, який без ренесансу націй і народностей світу, без надання їхньому ж інформаційному простору національної спрямованості, без поширення національної ідеї – просто не можливий. Тим паче, що в Україні, приміром, сталий розвиток зводиться переважно до збереження **природи**, тобто фактично до **одного** – екологічного чинника. Однак для того, аби суспільство щось залишило наступним поколінням хоча б у сьогодиншньому вигляді, йому слід не лише обмежити економічне зростання, особливо за рахунок сировинної складової, дбати про охорону природних ресурсів та ощадливе їх використання, впроваджувати енергоекономічні технології, а й за будь-яку ціну не втратити б духовні, морально-культурні національні вартості. Коротко кажучи, теорії сталого чи просторового розвитку, принаймні в сьогодиншньому їх трактуванні, не розв'язують проблем духовного і національного **відродження** народів, що вибороли (чи виборюють) свою державну самостійність, зокрема проблеми ренесансно необхідного співвідношення традицій і новацій у процесі впровадження інноваційної моделі розвитку. Оскільки останні генеруються переважно країнами-глобалізаторами, то запровадження нанотехнологій в інноваційну практику постколоніальних країн загрожує їм глобалізаційним колоніалізмом, якщо вони не творитимуть своєї інтелектуальної власності, свого нового і вагомого здобутку в науці, освіті, літературі, в інформатиці і т. ін. як імунітету проти втрати національної ідентичності.

Поряд з тим глобалізація є невідворотним загальноцивілізаційним процесом, який відкриває перед людством величезні можливості в розширенні обміну товарами, послугами, інформацією, технологіями та капіталами. Отже, з одного боку, спостерігаємо об'єктивний вплив глобалізації, який зумовлений насамперед досягненнями інформаційних, комп'ютерних технологій; з іншого, – вона несе й істотні загрози, зумовлюючи розшарування країн на «цивілізаційний центр» і

«периферійну зону», далі поглиблюючи цей поділ. Тому розглядаймо соціогуманістичну політику не тільки в її надто вузькому побутовому розумінні (скажімо, на рівні соціального захисту новатора, підприємця чи окремого творця – навіть геніального), а і на рівні *захисту самобутності (відрубності) нації*, формату її повнокровного розвитку як окремої клітини людства, тобто в контексті інтеграційних стратегій не тільки щодо регіонів, а й України взагалі. Не можуть бути захищеними ні регіон, ні людина, якщо незахищені їх нація та країна як цілісність. Останні події на Кавказі, в колишній Югославії це підтверджують.

2. Захист самобутності українців у підвищенні соціогуманістичності інтеграційних стратегій

Українська, як й «кожна нація – це творена вищою силою, жива сутність, своєрідна ноосфера, знищення якої – злочин так само великий, як нищення індивідуальної сутності людини» [2, с. 25]. Вперше цілісну теоретико-когнітивну базу для оцінювання нації як унікальної «суспільної молекули» світового розмаїття, творця духовно-інтелектуальних і матеріальних здобутків на шляху національного відродження висунув Іван Франко. Саме він ще у 1900 р. аргументовано, без залучення теорії радикального націоналізму, поставив розвиток націй у центр ідеологічних змагань народів світу на їхньому шляху до свободи та демократії. «Синтезом усіх ідеальних змагань, будовою, до якої повинні йти всі цеглини, буде ідеал повного, нічим не в'язаного і не обмежуваного... життя і розвою нації. Все, що йде поза рамки *нації*, се або фарисейство людей, що інтернаціональними ідеями раді би прикрити свої змагання до панування однієї нації над другою, або хоробрий сентименталізм фантастів, що раді би широкими «вселюдськими» фразами прикрити своє духовне відчуження від рідної нації» [3, с. 284].

Незважаючи на Франкову далекоглядність, навдивовижу далекосяжно поставлену перед українцями проблему, – це пізніше криваво підтвердив комуністичний псевдоінтернаціональний (насправді, російських більшовиків, далеко не сентиментальних фантастів у світовій політиці) камуфляж так званої боротьби за «щастя трудящихся всего мира», – їм не довелося бути свідками комплексного і паритетного розуміння захисту нації та людини. Шкода, але й досі цей обман, який геніально передбачив Каменяр, переважно не усвідомлений; що більше, навіть тими, що відносять себе до його шанувальників. Фарисейство зовнішніх і внутрішніх «стабільних борців» за народні права, погрози, густо замішані на спекуляції захистом громадян імперії, тобто використання демагогами сильних світу цього «вселюдських» фраз для прикриття свого імперського шовінізму, територіальні зазіхання загарбників, тривають. Особливо вони загострюються у передвиборні періоди, розколюючи Україну і наділяючи її негативами подвійної глобалізації – імперської (п'ятиколонної) та цивілізаційної, світової.

Потреба комплексного та паритетного захисту і людини, і нації від негативів подвійної глобалізації вимагає концептуально нового – соціогуманістичного в *бінарному* дискурсі цього слова – трактування, яке стосувалося б не лише стану людини в суспільстві, а й існування соціуму в системі світових відносин. Не можна захистити права людини, коли є беззахисною її нація. На наш погляд, таке трактування має насамперед адекватно віддзеркалювати процеси у сфері міжнародних стосунків націй і прав людини як взаємодію таких двох основних та багатовекторних конструкцій цивілізації, як «соціум» і «гуманізм» [4, с. 75]. Термін «соціогуманістичний» пов'язує гуманізм і з людиною, і з розвитком її нації (держави) як когнітивно необхідним мовно-інформаційним, водночас природним *середовищем (простором)*, лише в якому людина може розмовляти,

бути зрозумілою та розвиватися для свого народу і світу. З іншого боку, – лише етнічні спільноти формують ментальні ознаки соціальних об'єднань людей. Не моноетнічні, а строкаті спільноти, яким не притаманна певна національна специфіка сприйняття та інтерпретації навколишнього світу, форм і способів ставлення до природного і соціального середовища, перманентності передавання традиційної інформації від покоління до покоління як основи *тяглості* розвитку, можуть лише впливати на прояв тих чи інших ментально-національних характеристик, але не в стані їх генерувати.

Такий комплексний підхід і до *людини*, і до *нації* активізує творчо-пошукові, науково-дослідні, проектно-конструкторські та інші життєво необхідні інноваційні цикли на рівні різних продуктивних результатів (не лише винаходів, нових проектів у техніці, а й творів літератури, музики тощо) як реальних підвалин сталого розвитку держав, які сьогодні віднесені до розряду тих, що прагнуть підвищити свій статус через повноформатне функціонування питомих мов, систем національної освіти, науки, культури, творення своєї інтелектуальної власності, інформаційного простору, ментальності тощо. Зрештою, хочуть розвиватися завдяки піднесенню національних почувань вільного народу, який, хоч із запізненням, але по праву прагне втрутитися у міжнародний розподіл інтелектуальної праці, бути активним суб'єктом світового прогресу, піднятися на вищий рівень за допомогою духовно-культурної, соціогуманістичної спрямованості свого інноваційного поступу, залучивши до його моделі всі структури виробничої, гуманітарної сфер країни для створення потужних сучасних соціополісів та врахувавши специфіку регіонів чи окремих територій.

У контексті такого підходу багатим (країнам, регіонам, особам) слід не лише ділитися з бідними, слаборозвиненими, а прагнути і робити так, щоб глобалізація не була одностороннім рухом багатих на дорозі до прогресу. Слід припинити «дренаж» багатими мізків соціуму країн, які нещодавно стали на шлях самостійного розвитку. Необхідна глобальна соціогуманістична *справедливість* між глобалізованими країнами, які мають старі системи, переважно індустріальні (чи ще гірше – перехідні) економіки, і країнами – глобалізаторами, котрі давно освоїли економіки інформаційного рівня розвитку. Саме з цієї позиції існуючий поділ країн на розвинені та на ті, що розвиваються, збігається з відповідним функціонуванням інформаційної (постіндустріальної) і доіндустріальної економік у цих країнах, заодно і у світі. Розвинені країни не відчувають обмеженості сировинних і матеріальних ресурсів (як це відбувається за морально застарілих індустріальної чи доіндустріальної економік), оскільки визначальні чинники їхнього розвитку – інформаційно-інтелектуальні ресурси, які, на відміну від вичерпних матеріально-фізичних, не мають кількісно-якісних обмежень, а тому створюють абсолютний простір для саморозвитку завдяки невичерпній природі творчості людини, її капіталу, перманентному продукуванню нею новацій у всіх сферах діяльності як мультиплікаторів цивілізаційного розвитку. Дисгармонія у міжнародних відносинах дедалі більше дається взнаки для націй, що по праву хочуть бути почутими і мати своє місце під Сонцем.

Невипадково, 5 жовтня 1995 р. тодішній Папа Римський Іван Павло II, виступаючи на ювілейній Генеральній Асамблеї ООН з нагоди 50-річчя її створення, запропонував формувати нові взаємини у світовому співтоваристві як у своєрідній *світовій сім'ї*. Адже у звичайній традиційній сім'ї до найслабшого ставляться усі члени родини з найбільшою повагою. Голос найсильнішого не залишає найслабшого безголосим, навпаки, його вчать говорити. Запропонована соціогуманістична *ідея* «сім'ї» у міжнародній політиці – це наближення в третьому тисячолітті зо-

вншніх стосунків у світовій спільноті до тих, які традиційно панують у звичайній людській родині, де на перший план виходять, сприяючи гармонії розвитку, взаємоповага, доброта і любов, а не лукавство, егоїзм та насильство сильного світу цього, де останній намагається стати всемогутнім диктатором.

Папа звернувся із закликом: світове співтовариство, окрім Декларації Прав Людини (1975, Гельсінкі), повинно опрацювати на нових гуманістичних засадах Декларацію Прав Народів. Розуміння людства як великої світової родини – новий **соціогуманістичний імператив майбутнього**, якому немає альтернативи, якщо **Земля – наш спільний дім**. Вочевидь, ця безальтернативність вимагає від усіх країн, першою чергою, – розвинених, на ділі, а не тільки на словах допомагати чи принаймні не заважати піднятися ними ж приниженим або майже знищеним соціумам.

Відвідуючи з урядовим візитом в 2001 р. Київ, Понтифік конкретизував бінарне розуміння терміна «соціогуманістичний»: йдеться про винятково пріоритетне ставлення і до нації, і до людини як до особистості, творця «добра», про споконвічне українське проникнення в християнську філософію допомоги слабшому у світі недосконалих взаємовідносин, де ще й нині по-імперському панує і зодноріднює мовно-культурне багатство поневолених народів голос сильного. Чи не пора серцем зрозуміти принижених і не спекулювати в Україні картою двомовності, а вивчити упосліджену імперіями українську мову, і настане – двомовність, що більше – ера багатомовності?

Святий Отець як світовий соціогуманіст умислився й в глибінь філософії «серця» Сковороди, притаманну духовній ідентичності українців, яку наш філософ розкривав, за словами Папи, коли «запрошував своїх сучасників на перше місце ставити завдання «зрозуміти людину». Дивіться на особу, а не на «прибуток як мету кожної економіки». У цьому контексті було дано українцям Папське Благословення: «Нехай цінності Євангелія, які становлять частину вашої **національної ідентичності** (підкреслено нами – С. В.), допоможуть вам будувати сучасне й толерантне, відкрите і солідарне суспільство, в якому кожна людина зможе внести свій специфічний вклад у загальне добро, одночасно отримуючи від нього відповідну підтримку для того, щоб у найкращий спосіб розвинути власні дарування» [5, с. 25]. «Не дайте сильним загубити людину!». Ці слова, які належать нашому мудрому предку Володимирі Мономаху, за висловом Папи, «до сьогодні зберігають всю їхню переконливу силу». І визнання цього соціогуманістичного імперативу не є кон'юнктурним і локальним, тобто суто **регіональним** чи навіть **українським**. Цей імператив – **світовий** і **соціогуманістичний**, а в часі простягається й в третє тисячоліття. Папа його переносить у широку соціальну площину – площину цілих націй і народностей, які прагнуть стати чи вже стали на шлях національного та духовного відродження. Попри те, вони не можуть ще повною мірою скористатися позитивами глобалізації в освіті та науці, ще не набули потрібного імунітету, аби не втратити етнічну автентичність, протистояти соціально-економічній, екологічній несправедливості, де, шкода, багаті багатіють швидше, аніж бідні.

З огляду на це, є всі підстави, аби соціогуманістичну складову інтелектуально-інноваційного, сталого чи будь-якого іншого розвитку розглядати в **широкому** розумінні національних **стратегій**. Йдеться про їх міжнаціональний (міждержавний) контекст, який заперечує імперський визиск однією нацією іншої, диктат однієї і посягання на суверенні права другої, монопольний шантаж нафтовим чи газовим краном. І у **вузькому**, себто в сенсі забезпечення внутрішньонаціонального розвитку людини в **особистому** плані – захисту її високих духовних цінностей, культурних традицій, інноваційної діяльності, свободи слова, творчості, демо-

кратії щодо доступу до інформації тощо. Бінарність запропонованої складової в стратегії будь-якого суспільного розвитку максимально фокусує зусилля на найголовнішому: *людина є передовсім духовно-креативною* істотою, навколишній світ якої – це не лише природа (екологічний чинник), виробництво, торгівля і прибуток (економічний чинник), а й соціум з його духовністю, інтелектом, питомою мовою, самобутніми культурними традиціями, цінностями, мотивами, усталеними орієнтаціями, відповідною синергетикою, менталітетом тощо, тобто нація з її *минулим, сучасним і майбутнім* як складова феномена національного і світового розмаїття. Отже, у соціогуманістичному контексті система «довкілля-нація» – не менш важлива, аніж «людина-довкілля» в духовно-культурному, мовно-інформаційному, знаннево-інноваційному та в інших вимірах, що визначають *національно-статусні* ознаки людини та її народу (обітована земля, питома мова, національна ідея, рідний простір – ландшафтний, інформаційний, масмедійний, релігійний і т. ін.). Не лише людина, а й нація – це природне мовно-інформаційне, культурологічне органічне тло для людини як етнотипу, – понад усе. Елементи цієї бінарності охоплюють не лише морально-етичні, гуманітарні вектори, а й усі соціетальні феномени від людини до нації включно, від внутрішнього простору країни до міжнародних вимірів людських взаємовідносин.

Цивілізований світ ототожнює поняття «нація» і «держава». Адже говоримо: «Організація Об'єднаних націй», а розуміємо – «Організація об'єднаних держав». Хоча очевидно, що первинним є (чи має бути) нація, яка становить велику історичну спільноту, визначає свою окремішність (відрубність) щодо походження, спільності психології, єдності мови, культури, звичаїв, традицій тощо і будує національну державу. Націологи та суспільствознавці стверджують, що для того, аби народ (етнос) став нацією, він повинен бути державотворчим: мати державу або принаймні прагнути її створити. Йдеться про такі прикмети (ознаки) нації: свідомість, патріотизм, самоідентифікацію, волю, суспільну пам'ять, політичну культуру, ментальність, духовність тощо. Окрім всього цього, модерна нація має нині сформовану інформаційно-комунікативну систему, тобто власний інформаційний простір, розвинену мережу засобів масової інформації, національну систему творення і поширення нових знань, досвіду, збору та опрацювання інформації з різних сфер життєдіяльності тощо. Таким чином, фактори, які впливають на творення модерної нації як державотворчої і цілісної спільноти, можна згрупувати у три умовні блоки: матеріальний (територія, національна економіка, соціальна інфраструктура, об'єкти матеріальної культури тощо); духовно-культурний (освіта, наука, культура, релігія, національна ідея, суспільна пам'ять, свідомість, традиції, ментальність і т. ін.) та інформаційно-комунікативний (мова, національні засоби інформації та комунікації, видавнича справа, інформаційний простір нації тощо).

3. Інформаційно-мовний фактор як пріоритетний в місії соціогуманістичної політики

Очевидно, що останні рішення світових інституцій, пов'язані з наданням Косово статусу самостійності, дії Росії щодо Абхазії і Південної Осетії, їх відлучення в Грузії, Придністров'ї, довготривалі військові конфлікти в Іраку, Афганістані, виступи палестинців, курдів та інших народів свідчать про необхідність не лише опрацювати Декларацію Прав Народів, а й визначити ті присутні та пріоритетні фактори, котрі вона повинна передовсім враховувати. Безумовно, що в міжнародній соціогуманістичній політиці обітована земля, державні інтереси, автентичні культурні об'єкти, суверенітет, збереження територіальної цілісності і національної ідентичності тощо виступають першорядними факторами.

Однак в Україні, поряд з ними, як показала практика націо-державотворення, формування духовно-інтелектуального потенціалу людини (громади, нації), дослідження його інформаційної природи та ролі в елітаризації суспільних процесів, у формуванні знанневомісткої економіки, багатofакторності та комплексності генези інформаційного поля, яке впливає на людину та її дії (а через них на суспільний розвиток взагалі), чи не найбільше актуалізується *інформаційно-мовний* фактор як універсальний інваріант, що не лише притаманний згаданим на початку статті парадигмам розвитку людства, наскрізно їх пронизує і (у такий спосіб) певною мірою інтегрує, а й вирішальним чином діє на сучасний інтелектуально-інноваційний розвиток країни, її національної економіки, на збереження ідентичності українського народу, відродження його питомих мовно-культурних ознак, духовності, традицій тощо, зрештою, зміцнення державного суверенітету і соборності країни за умов впливу глобалізаційних та інтеграційних процесів. Інформаційно-мовний підхід до українізації масмедійного, освітянського, наукового просторів набуває особливої важливості у цивілізаційному поступі нації на етапі інформаційного (постіндустріального) розвитку її продуктивних сил як стартових для побудови сучасних інформаційних спільнот, творення наукомістких економік, що підвищують вимоги до творчих здібностей людей, їхніх інтелектуальних можливостей генерувати нові знання, вводити якісні проекти, соціальні, економічні, політичні та інші новації, тобто до людського капіталу націй взагалі.

Отже, інформаційно-мовний контекст (як й вектор національної ідеї, батьківської землі, культурних традицій, інтелекту соціуму) надає перевагу як творчості людини, так й інформаційно-мовним факторам творення нації, тим аристократичним структурам *кожної* нації, які становлять (можуть становити) її елітне *ядро*, що є основним носієм і генератором духовно-інтелектуального потенціалу як рушійної сили власного і світового розвитку. Точніше, перевага надається новій якості національної домінанти, інформаційно-мовним, інтелектуальним й іншим природно-духовним критеріям та векторам її розвитку як самодостатньої клітини широкого загальнолюдського тіла. Гармонія розвитку народу і людства створюється на взаємоповазі, діалозі і паритетності їх спілкування. У випадку, коли інтелект не гармонізує з духовністю, етикою та мораллю, не відбувається взаємозбагачення культур, мов, а, навпаки, асимілюються інші народи, то це, – передовсім, *неодухотворений* інтелект, який спрямований на визиск однією нацією іншої, і тому є не рушійною, інтегруючою, а руйнівною силою. Адже в рамках соціогуманістичної місії одухотвореного інтелекту будь-яка *інтегрально-якісна* характеристика доктрини цивілізаційного розвитку повинна би відзначатися не боротьбою полярностей, а соціальною взаємодією поліядерної різноманітності світу, зв'язком інтелектуального і духовного, матеріального та ідеального, економічного і екологічного, наукового і релігійного, національного і загальнолюдського, земного і космічного як джерел збагачення мозаїки культур та мов народів планети.

Проте світ, на жаль, ще далекий від цієї гармонії і місії. Він, навпаки, стає дедалі більш однополюсним в політичному плані та *одномовним* у комунікаційному. Що ж до рівня соціально-економічного розвитку, то чимраз дужче відбувається розшарування між так званими країнами-глобалізаторами (або країнами золотого мільярда) і глобалізованими. В авангарді мілітарних потуг поза будь-яким сумнівом, – це визнають чи, точніше, вимушені вже визнати усі держави, – нині беззаперечно домінує одна країна – США.

Коли ж призадуматися над зростанням сучасних глобалізаційних тенденцій, однополярності політичних, релігійних впливів, диктату колишніх імперій щодо

втручання у внутрішні справи країн, що стали на шлях національної самостійності, зловживанням монополією на володіння природними енергоресурсами, військовою, економічною потугою і т. ін., то мимоволі виникає запитання: чи людство позбулося старих спроб, зокрема в мовно-культурному, інформаційному сенсі, повернутися у стан вавилонського стовпотворіння з метою вознести себе «до небес» і запанувати над іншими народами? Чи з цього древнього часу людство винайшло соціогуманістичні запобіжники для непомірних амбіцій тих, котрі нав'язують світові мовно-культурну одноманітність, монізм і культ диктатури влади, велич однієї особи (партії, країни), символом якої є, власне, ще біблійна Вавилонська вежа? І, найголовніше, чи канули в Лету спокусливі думки-зазіхання, і людство зрозуміло переваги не ним створеної різноманітності як ефективного природного чинника співжиття, чесної конкуренції, справедливих змагань, врешті-решт, створення справедливих умов для розвитку і націй, і людини? У цьому контексті соціогуманістичні пропозиції Ватикану актуалізуються.

На жаль, і в Україні пропозиції Папи не були прочитані з позицій національних інтересів, і тому недостатньо використовуються в дуже важливому, однак, й досі найнезавершеному нашому довгобуді, яким є процес націотворення та державотворення, зокрема його ідеологічний супровід. В Україні жодна політична партія не має чітко сформованої сучасної національно-патріотичної ідеології, немає консервативної партії, яка захищала б традиції титульної нації. Натомість, ми живемо у час, коли чи не кожна політична сила пише під себе власну Конституцію України. І це відбувається за умов, що духовно-інтелектуальне ідеологічне забезпечення загальноукраїнського довгобуду майже не вимагає економічних, фінансових та інших матеріальних витрат, а лише потребує наших внутрішніх духовних, патріотичних і вольових зусиль в ім'я нашого ж майбуття. Навпаки, за умов економічних, парламентських та інституційних криз, мобілізація саме таких зусиль може стати універсальним фактором консолідації нації, її інтеграційної стратегії розвитку, врешті, виходу із перманентних криз на світові обшири. І, очевидно, що ідеологію архітектури національного довгобуду слід шукати в нових концепціях посттоталітарної доби, зокрема в соціогуманізмі міжлюдських (міждержавних) відносин, який ґрунтується на паритетній повазі та захисті прав і людини, і нації, природного простору їх інтеграції та розвитку.

Власне, соціогуманістичний імператив фокусує увагу на ряді фундаментальних принципів мовно-інформаційного підходу до розвитку, які поглиблюють соціальні теорії і формують нову епістемологію поглядів щодо нерозв'язаних проблем. А саме: розглядає, по-перше, єдність розмаїття світу (мов, культур, теорій, ідей, інших форм реалій) як найоптимальніший варіант прискорення (удосконалення) інтелектуально-інноваційної моделі поступу. Загальновизнано, що різноманітність дійсності створює сприятливі передумови для виникнення нових думок, творчих підходів, проектів як чинників поступу, тобто для генерування нових знань, передового досвіду, що зменшує ентропійність (невизначеність, хаотичність) на шляху від незнання до пізнання та пошуку істини.

По-друге, детермінує процес розвитку як раціональне поєднання (синтез) двох основоположних інформаційних його складових: традицій і новацій. Тобто, трактує спадковість (наступність, тяглість) розвитку як його соціальну генетику та суспільні (політичні, економічні, культурні та інші) нововведення, як соціальну динаміку новаторського руху вперед. Саме їх різноваріантність застосування визначає революційний (динамічний) чи еволюційний (консервативний) шляхи суспільного розвитку, збереження національної ідентичності того чи іншого народу

або його асиміляцію і зникнення; внутрішній динамізм оновлення, запозичення і взаємообміну задля збереження цілісної рухомої рівноваги, стабілізації і взаємозбагачення тієї чи іншої нації, тобто переведення її поступу у більш якісну площину соціальної справедливості або мовного диктату всесильного, за панування якого «на всіх язиках все мовчить».

По-третє, дефінує духовно-інтелектуальний потенціал спільноти (людини) як її здатність (спроможність) акумулювати нагромаджену традиційну інформацію та творити на її основі нові знання і досвід для прийняття оптимальних рішень свого розвитку, тобто природа цього потенціалу – інформаційна, і її розгляд продуктивний в системі, де інформація та знання досліджуються, з одного боку, як предмет і результат творчої праці індивідуума або колективу; з іншого, – як креативний продукт живої і минулої праці людей, тобто знання створюються в процесі генерування людиною нової інформації з інформації і за допомогою інформації, нині радше – сучасних інформаційних технологій.

З огляду на це, знання виступає переважно як індивідуальне (у т. ч. «знання у собі», на вербальному рівні), а інформація – як колективне, суспільне надбання, тобто як соціалізоване, зафіксоване в матеріальних носіях і введене у суспільний обіг. Тому придбання інформації в її об'єктивізованому (формалізованому) вигляді вимагає менших часових та фінансових витрат, аніж створення нацією власних знань [6]. У цьому плані інформація – більш широко доступна, а знання, окрім потужного фінансування, на яке не завжди здатні постколоніальні країни, здобуваються в результаті досягнень особистостей високого інтелектуального рівня, зумовленого не тільки освітою, а й почасти здобутками наукових шкіл, спадковими чинниками, системами інформаційного та іншого забезпечення. Знання генеруються не так часто і становлять основу не рівності, а нової соціальної стратифікації всередині країни, зовнішнього інтелектуально-інноваційного іміджу нації та її участі в міжнародному поділі праці [7].

Мовно-інформаційний підхід до інтелектуально-інноваційного розвитку поглиблює національне розуміння інформаційного ресурсу і потенціалу. Інформаційний ресурс людства (спільноти, людини), в якому акумулюється (матеріалізується) мінута праця, є (за умов його декодування на мові того чи іншого народу, його широкого інформування) загальнолюдським здобутком, бо може стати стартовим інтелектуальним капіталом кожного. Інформаційний потенціал – це результат живої творчої праці даної людини (групи, спільноти), яка завжди є певної національності, має певне громадянство і творить у відповідній знаковій (мовній) системі. Отож, інтелектуальний потенціал на момент творення аж до його поширення (розсекречування, опублікування, комунікації і т. ін.) є національним доробком – певною інтелектуальною власністю народу (особистості, держави). І лише за умов його трансформації в інформаційний ресурс (декодування у знакові системи інших народів, відповідної інформаційної дифузії тощо) набуває статусу інформаційного тезаурусу (золотого фонду) людства. Тобто стає творчим загальнолюдським (інтернаціональним) доробком – субстратом ноосферного розвитку і соборним чинником наближення людства до розуміння космічної мудрості: «Спочатку було Слово». Отже, в процесах трансформації інформаційного ресурсу в потенціал (і навпаки, коли потенціал, ставши ресурсом, є висхідним, стартовим рівнем для нових, більш якісних інтелектуальних досягнень) закладені кількісний «коловорот» якісної спіралі розвитку і його перманентність, з одного боку. З другого, – лише через особистісне, національне йде первинне збагачення загальнолюдського інтелектуального доробку, а зворотний напрям – це вторинне збагачення.

Соціогуманістичний імператив інтелектуально-інноваційного розвитку підсилює духовний (інформаційний, інтелектуальний) вимір, тобто на порядок дня ставить одухотворений інтелект. Одухотвореність інтелекту – це визначальний індикатор трансформації ідеї буття (існування, боротьби за збереження, відродження тощо) людини, нації як суспільної клітини світового тіла в ідею ноосферного розвитку – вищої сфери розуму, духу творчої взаємодії і комунікації, вільного обміну (інформацією, діяльністю, товарами тощо), мовно-культурного взаємозбагачення, співпраці з екологічної, військової безпеки, налагодження екуменізму у релігії, багатомовності в спілкуванні та домінування інших вселюдських соціогуманістичних відносин, що мали б стати універсальними для утвердження якісно нових засад (норм) співжиття і соборними для людства як світової (а може, і космічної) родини, в якій національні еліти гратимуть далеко не останню роль.

4. Національні еліти як інтелектуальне ядро консолідуючих та інтеграційних стратегій розвитку

Від проаналізованих теоретико-методологічних основ, які узасаднили певну епістемологію предмета досліджень, перейдемо до прикладного значення запропонованої соціогуманістичної парадигми інтелектуально-інноваційного та іншого розвитку, що ґрунтується на стратегії нових знань та соціальної активності їх головного продуцента – національних еліт, та їхній ролі в консолідуючих, а відтак – інтеграційних процесах.

Парадигма актуалізує не тільки інформаційно-мовну компоненту як елемент цілісної продуктивної структури спільноти, а й пріоритетні соціальні функції та ролі національних (наукової, освітянської, бізнесової, технічної, політичної, релігійної, художньо-мистецької та ін.) еліт у творенні духовно-інтелектуального потенціалу розвитку і новаторського підходу до усунення тих релігійних, культурологічних, мовних та інших суперечностей, які, на жаль, утворюють міжнаціональні ризики конфліктів та небезпек. У цьому контексті на національні еліти покладаються великі сподівання, бо вони є серцевиною (інтелектуальним ядром) націй, тим ціннісно-нормативним прошарком, який не лише задає спільноті належний алгоритм поведінки, формує модель державницького мислення, життя та розвитку, а й генерує нові знання з різних сфер діяльності, що необхідні для випереджального руху соціуму і навколо яких можуть відбутися процеси консолідації на міжнародному (чи національному) рівні.

На всіх материках і в країнах патріотичні еліти (політичні, наукові, освітянські) стоять на сторожі ідентичності своїх народів, їх консолідації навколо втілення національної ідеї, маючи для цього моральні та духовно-інтелектуальні переваги над суспільним загалом, бо відповідають (мали б це робити) за вибір країни, володіють належним інтелектом, врешті, є провідниками на шляху національного і духовного відродження. Отож, вважаючи суспільний інтелект рушійною силою розвитку, а національну еліту – його основним продуцентом, запропонована концепція детермінує поширення і творення знань (нових ідей, досвіду, проєктів), збереження духовності, мови, звичаїв, історичної пам'яті, інтеграції в світовий простір тощо як чинники буття чи небуття нації, її розвитку, позитивної інтеграції чи асиміляції. Іншими словами, соціальна активність національної еліти визначає національний модус народу, його екзистенцію і місце під Сонцем. Соціогуманістичний підхід до теорії еліт відкидає (а життя це підтвердило) імперську протиприродну і антинаціональну псевдотеорію домінації у суспільстві одного класового, ідеологічного чи «інтернаціонального» гегемона – робітничого класу. Насправді він ніколи самостійно нічим не керував, а його використовували для

збагачення імперського через денаціоналізоване; він не творив загальнолюдське через вільну творчість, духовно і морально не оновлював традиційну культуру поневолених радянською імперією націй, бо їх інтелект, як й сам «гегемон», експлуатувався тоталітаризмом для мілітаризації імперії. Що більше, імперія навіть інтелігенцію відучила від її основної суспільної функції – інакодумання та творення нової інформації, знань тощо.

Йдеться про те, що інтелект, наука, освіта, культура нації протиставлялися її одвічним традиціям, духові та національній ідеї, моральним засадам Божої науки. Це заважало синергетиці їх дій: з'єднанню в єдиний вектор рівнодійної суспільного поступу, сприяючи у такий спосіб розвитку людини, консолідації нації та збагаченню (чи використанню) світової скарбниці знань, її нових творчих здобутків. За таких обставин гальмувалися інтеграція народу, активізація його зусиль щодо творення та захист власного національного інформаційного простору, поля культури, освіти, науки, використання інформаційно-комунікативного чинника для консолідації навколо духовної еліти, утвердження її інтелекту як рівного у світовому колі народів. Загальнолюдське – не лише те, що від людства беруть, а й те, що дають. А давати можна тоді, коли є держава, а з нею – власні здобутки в царині слова, духу, моралі. Йдеться не лише про етнічні критерії визначення українського народу та формування його національної еліти, а про культивування всіх талантів України та припинення інгібування (гальмування) культури титульної нації, що дала назву державі.

Це диктує три актуальні всеукраїнські (унітарні, а не регіональні) завдання. По-перше, відродити соціальний механізм ефективного формування еліти як інтелектуально-духовного ядра нації, як основи її консолідації та розвитку. По-друге, держава повинна дбати, аби еліта була іманентно україномовною в усіх сферах державної життєдіяльності. По-третє, державотворчого статусу набуває завдання підвищення духовно-інформаційної *мобільності* (ДІМ) нації як універсального та інтегрального механізму в теорії формування еліт, який об'єднує освіту, культуру і науку та соціальну активність в єдину цілісну модель інноваційного розвитку України на базі *соціогуманізму та творення* духовно-інтелектуального потенціалу народу як рушійної сили поступу. Основу такої мобільності становить перманентний, природний і вільний процес передавання сучасниками наступному поколінню традиційної інформації (знань, досвіду), яку вони (сучасники), успадкувавши від попередників, зберегли, водночас її примножили (приростили на якусь величину І) для збереження не лише своєї етнонаціональної ідентичності (тяглості розвитку), а й для того, аби не опинитися поза процесами інтеграції в світовий інтелектуально-інформаційний простір, заодно – на узбіччі науково-технічного, технологічного, соціально-культурного прогресу як цивілізаційного планетарного явища [8].

Ці всеукраїнські завдання практично можна і слід протиставити більш ніж трьохсотлітній асиміляційно-колоніальній політиці в Україні, що здійснювалася під гаслом: «Народ без національної інтелектуальної еліти, а еліта – без мови народу». Це надасть якісно нового розуміння соціогуманістичних векторів розвитку української національної ідеї, заодно, елітаризму в Україні, поєднання національного і соціального, проведення політики не лише відродження, а й духовно-інтелектуального розвитку нації та її рівнопартнерського входження у світове співтовариство. Ця ідея не лише націлює народ «о власній силі» вперед іти, як закликав Іван Франко, а й вказує, що цього можна досягнути тільки на основі розвитку власної науки, освіти, культури, рідної мови, національної ідеї, гармонії гідного людини рівня матеріального добробуту, інтелекту та духовності,

створячи потужно-активний середній клас, а не клан олігархів. Генеруючи нові знання, реалізуємо не лише інтелектуальний капітал, творимо не тільки власний чи національний кут консолідуючого підйому, а й заодно підносимо вище (на висоту приросту інформації, знань, досвіду тощо) планку для прийдешніх поколінь, водночас – нашу інтеграційну, інтелектуальну вагу в світі.

У системі координат запропонованої концепції національна еліта за своєю подвижницькою працею, за своїми когнітивними, екзистенційними, патріотичними функціями, непересічними енергетичними характеристиками та моральними чеснотами не є **закритим** (непорушним) соціальним станом (кланом чи олігархічним кластером), а перебуває у **відкритій** системі перманентних процесів, до яких може долучитись **кожен**, хто здатний своїм інтелектом, духом, хистом, творчістю та іншими достоїнствами, особистими якостями збагатити національну скарбницю знань, досвіду, цінностей, здобутків, надавши нового імпульсу розвитку суспільства. Така система актуалізує нагромаджений інформаційний ресурс кожного суспільства, в якому акумулюються (матеріалізуються) творча праця та інтелект минулого. Він є не лише базою багаторазового і вселюдського використання, а й стартовим інтелектуальним капіталом сучасників, на основі якого створюється суспільний продукт сьогодення, а також формуються потенціал і динаміка майбутнього розвитку нації, якість її консолідуючих та інтеграційних можливостей, заодно і екзистенцій.

Такий підхід до національної еліти показує, що поняття «еліта» не є **то-тожним** дефініції «інтелігенція», яка має не лише традиційний російський компонент генези і етимології поширення, а й радянське класове визначення за надто спрощеною, зате зручною для авторитарного правління формулою «2 + 1». За нею визначався статус інтелігенції як проміжного соціального прошарку, до якого соціальні «дверцята до ліфта» суспільної стратифікації відчиняла компартія «згори», гамузом зараховуючи до керованого прошарку – інтелігенції – всіх, кому дозволено мати вищу освіту і працювати у сфері «розумової» праці. Проте, як засвідчили наслідки недавнього минулого та й реалії сьогодення, номінально у сфері розумової праці можна й перебувати, сьогодні навіть дипломи проф(ф)есорів купуються. Але цього не досить, аби стати справжньою елітою навіть в політиці. Вкрай потрібний одухотворений інтелект для творення нового (цієї ΔI) у сфері науки, економіки, технології, освіти, мистецтва, культури, політики і т. д., відповідний потенціал національної свідомості, суспільної пам'яті та моралі для того, щоб свого не цуратись і чужого навчатися. Для розвитку української нації саме це й є сьогодні найбільшим дефіцитом, поборовши який – ліквідуємо всі інші. А це може зробити справжня, духовно-інтелектуально еліта. І тоді українці будуть лауреатами Нобеля, а не лише донорами потенціалу інших країн, і говоритимемо про інтелектуалів національного і світового виміру, а про Україну як державу високої суб'єктності. В якісному аспекті цей вимір більше заторкуватиме грані аристократичності духу, людської гідності, патріотизму, альтруїзму, богонатхненності, неформальний статус лідерства, високу вимогливість до себе, обмеженість у використанні привілеїв, здатність нести на своїх плечах тягар вибору вектора українськості та його самовіддано відстоювати – навіть ціною власного життя.

Нагальна потреба елітаризації суспільних процесів у цьому напрямку вимагає уміння розрізняти високу внутрішню, особистісну елітарність (тобто духовно-інтелектуальні, освітньо-професійні, психо-фізіологічні, поведінкові та інші суб'єктивні якості) і статусно-посадовий рівень (об'єктивну, зовнішню елітарність), який людина посідає у суспільстві завдяки владі, багатству, протекції чи приналежності до того чи іншого роду, клану, організації, політичної

партії тощо. Очевидно, що рекомендації щодо критеріїв елітарності можуть бути опрацьовані на «стику» наук політології, соціології, націології, соціальної психології, генеалогії, тобто наук, які в Україні повинні набути прав громадянства, а не джерел передвиборних технологій. Отже, потрібно не лише їх розвивати, а й координувати ці напрямки досліджень і творчих пошуків.

Комплексний підхід до критеріїв елітарності з точки зору загальнолюдських і національних вартостей покаже, наскільки останні сьогодні акумулюють всеукраїнські інтереси, наскільки пов'язані з ментальністю українського народу, його історичним досвідом, традиціями, звичаєвістю, наскільки у нас гармонійно поєднуються соціальна генетика та модерні новації. В цьому плані варте уваги питання меритократії (лат. Meritus – достойний). Тобто влади достойних, підвищення ролі навчальних закладів щодо відбору і підготовки людей, максимально придатних за об'єктивними і суб'єктивними якостями (мотиваціями влади, почуттям патріотизму, громадянським обов'язком) віддано служити народу, розвивати його мову, культуру. Критично ставлячись до історично не нової ідеї меритократії, враховуючи реалії, все-таки зазначимо, що «банк» даних про талановитих і здібних дітей України давно потрібний. Як і потрібно запровадити моніторинг за їх умовами життя, розвитком, навчанням і вихованням, трудовою і творчою кар'єрою, міграцією тощо. Слід повсюдно піднести роль таких соціальних інститутів, як Рада старійшин, Конгрес української інтелігенції; заодно визнати слабкість політичної еліти, особливо її нездатність щодо опрацювання стратегії ідеологічного супроводу державо-націотворчих процесів, до належної самооцінки свого творчого потенціалу.

Насамкінець, зазначимо: якщо під інтеграційною стратегією розвитку традиційно розуміємо сукупність способів і методів управління суспільством для цілеспрямування його дій, вчинків у певному соціально-економічному, екологічному, політичному напрямках, то, окрім цього чи плюс до цього, її соціогуманістична компонента пропонується нами як **парадигмальна** бінарність, сутність якої, власне, полягає в паритетному підході до гармонізації поєднання прав та захисту і **людини**, і **нації** в якнайширшому інформаційно-мовному, світоглядному, національно-патріотичному, державотворчому, врешті геополітичному, геостратегічному контекстах, а також у плані якнайшвидшого надання цій соціогуманістичній бінарності статусу морально-правового імперативу міжнародної юрисдикції. Таке глобальне трактування формату стратегії передбачає щонайменше **системний** розгляд як структури сутнісних її складових, так і напрямків (векторів) функціонального їх наповнення та практичного втілення. Це, своєю чергою, означає, що належить визначати людино-націо-державоцентричність спільноти як у **внутрішньому** вимірі, переважно сфокусованому на інтеграції навколо реалізації української національної ідеї, інформаційного простору [7; 9], розв'язання соціально-економічних, національно-демократичних, адміністративно-територіальних та інших проблем країни, в т. ч. міжрегіональних, міжгалаузевих, так і **зовнішньому**, міжнародному – зосередженому на співпраці (чи на інших взаємовідносинах, у т. ч. безпекових системах захисту) української нації з світовим співтовариством, з країнами – сусідами, зокрема на їх ставленні до відновлення держави Україна, її духовного відродження та збереження тотожності нації, вибору вектора і стратегічних партнерів на шляху до вершин світового цивілізаційного розвитку.

Безумовно, що аналіз наведених складових інтеграційної стратегії розвитку хоча не охоплює всієї їх множинності, однак приверне до них увагу та сприятиме врахуванню головних: активізує процеси елітаризації суспільства та інтеграційну

економічну політику, міжрегіональні зв'язки; переведе інформаційно-мовний критерій розвитку в площину якості його національної домінанти, захистить під час інтеграції процеси ренаціоналізації від глобалізаційного зодноріднення, зрештою, відкриє нові резерви соціогуманістичного імперативу як засадничої основи одухотворення інтелектуального потенціалу людського поступу в національному і планетарному вимірах.

Список використаних джерел

1. Інноваційна стратегія українських реформ [Гальчинський А. С., Гець В. М., Кінах А. К., Семиноженко В. П.]. – К. : Знання України, 2002. – 376 с.
2. Павличко Д. Українська національна ідея / Д. Павличко. – К. : Основи, 2004. – 640 с.
3. Франко Іван. Поза межами можливого : Збір. творів у 50-ти т. – К. : Наукова думка, 1986. – Т. 45. – 477 с.
4. Вовканич С. Духовно-інтелектуальний потенціал України та її національна ідея / С. Вовканич. – Львів : ЛБА, 2001. – 540 с.
5. Візит добра і злагоди. Виступ Глави Держави Ватикан Іоанна Павла II перед діячами політики, культури, науки та підприємництва в Маріїнському палаці. – Львів : Світло і тінь, 2001. – 79 с.
6. Иноземцев В. Парадоксы индустриальной экономики / В. Иноземцев // Мировая экономика и международные отношения. – 2000, – №3. – С.3-11.
7. Вовканич С. Інформація. Інтелект. Нація. – Львів: Євросвіт, 1999. – 417 с.
8. Вовканич С. Інтелектуально-інноваційний розвиток як концепція консолідації та євроінтеграції України : препр. наук. доп. / С. Вовканич. – Львів: ІРД НАН України, 2007. – 64 с.
9. Вовканич С. Духовно-інтелектуальний супровід української національної ідеї – основоположний чинник державотворчих процесів в Україні та реалізації її євроінтеграційних прагнень / С. Вовканич. // Складові української національної ідеї. – Івано-Франківськ: ПП Курпелюк, 2008. – 64 с.

Вовканич. С. И. Социогуманистическая парадигма интеграционной стратегии развития Украины и ее регионов.

В условиях глобализационных вызовов и влияний исследуются роль и значение предложенной социогуманистической парадигмы для разработки интеграционной стратегии развития Украины (ее регионов) как универсальной концепции гармонизации процессов нацио-державообразования в посттоталитарных (постколониальных) странах.

Ключевые слова: социогуманистическая парадигма, интеграционная стратегия, посттоталитарные (постколониальные) страны.

Vovkanych S. Yo. Socio-humanistic Paradigm of the Integrated Strategy of Ukraine and its Regions Development.

The role and value of suggested socio-humanistic paradigm for improvement of the integrated strategy of development of Ukraine (its regions) as universal concept for harmonization of nations and states development processes in the post-totalitarian (postcolonial) countries are investigated.

Key words: sociohumanic paradigm, integration strategy, posttotalitarian (postcolonial) countries.

Надійшло 30.05.2008 р.